

Kistelepülési könyvtárosok kézikönyve

A rendszerváltozás után megbomlott könyvtári rendszer az 1997. évi CXL. törvény eredményeként az ezredfordulóra újrendeződött, és bizonyos területeken magasabb szintű tevékenységet fejt ki, mint 1997 előtt. A könyvtári rendszer stratégiai fejlesztésének, valamint ODR és a KSZR életre hívásának köszönhetően egyre inkább eltűnnek a nagykönyvtárak és a kistelepülési könyvtárak által nyújtott szolgáltatások közötti különbségek, ennek okát Skaliczki Judit, a *Könyvtár-ellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR)* című munka nyitó fejezetében ekként fogalmazta meg: „*Ma ugyanis nem dokumentum ellátásra van szükség a falvakban, a kistelepüléseken, hanem arra, hogy bárki bárholnan részese lehessen a hazai könyvtári rendszer nyújtotta széles körű szolgáltatásoknak*”. Az ODR és KSZR „talaján” kibontakozó változások már az új rendezőelvek szerint felvázolt kis-könyvtárak sokszínű képét mutatják. Egy, a 2001-es esztendőben végzett könyvtári intézeti vizsgálat – amely a magyarországi kistelepülések könyvtári ellátásának helyzetelemzését tűzte ki céljául – pontos képet festett a hazai viszonyokról, megállapítva azt a tényt, hogy a kistelepülési könyvtári ellátás problémái (pl. nagy távolságok, rossz kommunikációs és infrastrukturális háttér, csekély pénzügyi erőforrások, szakképzett munkaerő hiánya) világszerte azonosak, ám mindez nem lehet kerékkötője a fejlődésnek, a fejlesztésnek. Fontos, hogy a meglévő pozitív példák legyenek az irányadók azon lelkes könyvtárosok számára, akik hisznek abban, hogy a kistelepülésen és a kisvárosokban élők nem kerülhetnek hátrányba azért, mert a közvetlen közelükben nem található nagykönyvtár. A gyakorlat néha azt mutatja, hogy a kistérségekben „szolgálatot” teljesítő könyvtárosok motiváltabbak, mint nagyvárosi társaik, hiszen a helyzetükből fakadó nehézségek legyőzése folyamatos feladatmegoldásra készíti őket. Ennek következtében a kistelepülési könyvtárosok „problémamegoldása” a színes kaleidoszkóp sokféleségét mutatja. Ez természetesen nem baj, sőt előny abból a szempontból, hogy a cél felé – néha bizonytalan, útkereső lépésekkel – haladók egyre gazdagodó kínálatból meríthetnek, ha felmerülő problémáikra keresnek megoldásokat. A ma még számos kerülővel, buktatóval nehezített úton mindenképpen érdemes elindulni, mert a haladás nyomvonala egyre élesebben rajzolódik ki. Természetesen a lelkesedés nem elég, hiszen valamiféle, a szakmán belül eligazító térképre is szüksége van. a sok helyen képesítés nélkül vagy éppen nem szakirányú képesítéssel dolgozó könyvtárosnak.

Nagy szükség volt tehát egy, a szakma lényegi elemeit magába foglaló kézikönyvre, amely eligazítja a könyvtárosokat a mindennapi munka során. A hagyományos könyvtári szolgáltatásokat részben felülíró cél és az ehhez kapcsolódó szakmai igény „hívta életre” Sebestyénné Horváth Margit remek kézikönyvét, amely a kistelepülési könyvtárosok munkáját hivatott segíteni.

A szerzői előszó szerint Zala megyében, a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban már évekkel ezelőtt megszületett egy hasonló témájú szakmai kiadvány (*A könyvtáros munkája. Alapfokú könyvtáros ismeretek*. Szerk. és összeáll.: Bangó Béla–Sebestyénné Horváth Margit, Zalaegerszeg, DFMK, 1999), amely vélhetően a mostani munkának is részben alapjául szolgált. Az a tény azonban, hogy az elmúlt időszakban a kisteleplései könyvtárellátás hatalmas változások sodrába került. szükségessé tette egy új, a régihez képest korszerű ismeretekkel kiegészült kötet megírását, hiszen a megújult feladatokhoz új ismereteket is kellett társítani a szerzőnek. A kitűnően rendszerezett anyagban minden érdeklődő megtalálhatja a kiskönyvtárakban végzett, napi munkához nélkülözhetetlen ismereteket.

A kézikönyv hét fejezetébe (*Információ, dokumentum, könyvtár; Állomány, gyűjtemény, gyűjtőkör; Az állományfeltárás; Olvasószolgálat; Könyvtáriügy és a könyvtári rendszer Magyarországon; A települési könyvtárak finanszírozása, működtetése, különös tekintettel a kisteleplései könyvtárakra; Kiskönyvtárak menedzsmenttevékenysége*) rendszerezett tudnivalók valamennyi, a napi munkát érintő kérdéskörre kiterjednek. Így azután az a kisteleplései könyvtáros, aki esetleg most ismerkedik a szakmával, a legfrissebb információk birtokába juthat. Mivel a kézikönyv végig a könyvtárról és a könyvtári munkafolyamatokról szól, elsősorban a könyvtár szerepét és feladatát tisztázza a szerző. Majd a könyvtári dokumentum fogalmát és típusait ismerteti meg olvasóival, az állományalakítás, állománygyarapítás vagy éppen -apasztás, az állományvédelem – mind témakörei a gyűjteményépítéssel foglalkozó fejezetnek. A dokumentumok formai és tartalmi feltárása, a cédula- és elektronikus katalógus bemutatása, majd az olvasószolgálati munka részfeladatai a könyvtárhasználók regisztrálása, a kölcsönzés nyilvántartásának módjai, a könyvtárközi kölcsönzés, az internet információforrásai tájékoztatásban (az on-line katalógusok, az interneten elérhető adatbázisok, az elektronikus könyvtárak, az internetes tájékoztatás kapcsán, a Libinfo) szintén témái a kötetnek. A rendszerváltozás óta eltelt időszak megváltozott könyvtáriügyének fő trendjeit és a könyvtári rendszer hazai felépítését is megismerheti a kötetből az olvasó, aki az általános fogalmi magyarázatokon túl az elsősorban is a kiskönyvtárakra vonatkozó nélkülözhetetlen információk birtokába juthat. Azt azonban már a pályaválasztás elején érdemes tudni a jövődöbéli könyvtárosnak, hogy sok esetben egyszemélyben kell majd vállalnia a könyvtár működtetésével kapcsolatosan szinte minden munkafolyamatot. Egy kiskönyvtár működtetéséhez azonban nemcsak a szakma legalább alapfokú ismerete szükséges, hanem megkerülhetetlen bizonyos jogi (például „könyvtári törvény”), közgazdasági (például a könyvtári ellátás finanszírozása) fogalmak ismerete, nem is szólva a menedzsmenttevékenység, a tervezés, a szervezés, a marketing munka, a közönségkapcsolatok építése mindennapi gyakorlatba átültetendő fogalmainak ismeretéről.

A szerző remek arányérzővel emelte be kézikönyvébe azokat a tudnivalókat, amelyek elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy a kiskönyvtárakban végzett munka eredményes legyen. A kevés szóval sokat mondás ékes példája a kötet, hiszen a pontosan megfogalmazott fogalmi és tartalmi magyarázatok minden esetben éppen annyi információval gyarapítják majd a kötetet használó könyvtáros tudását, amennyire az adott munkafolyamat elvégzése során szüksége lesz. Az egymásra épülő fejezetek az alapok lerakásától kezdődően a „könyvtár felépítéséig” mutatják be azokat a munkafolyamatokat, amelyek eredményeképpen ki-ki

kialakíthatja a felhasználók számára ideális kiskönyvtárat. Valamennyi fejezet végén irodalomjegyzék olvasható, amely a témában való további elmélyülést hivatott elősegíteni.

A szerző tehát a kistelepülések könyvtáraiban dolgozóknak kívánta megadni azokat az alapvető fontosságú ismereteket, amelyek a napi munkához nélkülözhetetlenek. A címben vállalt feladatot maradéktalanul teljesítette, hiszen a témáról érdemes tudnivalók értékes tárháza a kötet. Az *Utószó*ban azonban jelzi a szerző, hogy a kötet a megjelenésig bizonyos „karcsúsítási” folyamaton ment át, ugyanis a kézirat első változata még számos ábrát és iratmintát is tartalmazott, valamint tárgymutató is társult a kötethez, azonban az elnyert támogatás – sajnálatos módon – nem volt elegendő az első kéziratváltozat teljes anyagának megjelentetéséhez. A tárgymutató hiányát pótolja a remek és részletes tartalomjegyzék, az ábrák és iratminták hiányát pedig az a gondolat enyhítheti, hogy ezek a sablonok amúgy is rendkívül gyorsan elavulnak, többségük aktuális változata pedig az internetről letölthető. A kötet „záróakkordjaként” még közzéteszi a szerző a szakmai tájékozódás szempontjából legfontosabb internetes források helyek, weblapcímei adatait.

Értekes, informatív, jól tájékoztató kötetet tart kezében az olvasó. A maga nemében más munkával nem helyettesíthető kiskönyv alapvető munkaeszköze minden kistelepülésen dolgozó könyvtárosnak, de célszerű szélesebb körben is ajánlani, hiszen mindazok találnak benne értékes információkat, akik a kiskönyvtárakkal valamilyen formában munkakapcsolatba kerülnek.

(Sebestyénne Horváth Margit: Kistelepülési könyvtárosok kézikönyve. Útmutató a kiskönyvtárban végzett munkához. Bp., 2006. Könyvtári Intézet–Deák Ferenc Megyei Könyvtár, 108 p.)

Bartók Györgyi

Hajdú-bihari helyismereti bibliográfia – sokadszorra

Az évente megjelenő bibliográfiasor kötetei rendre a Hajdú-Biharban kiadott, illetve a megyéről, a megye településeiről, kistájairól, helyismereti monumentumairól szóló, nyomtatott formában megjelenő önálló kiadványokat regisztrálják. A 2005. év kiadványtermését földolgozó kötet – hasonlóan az előző évekéhez – nagy témaölelésű bibliográfiai földolgozás, hiszen a tradicionális helytörténeti, helyismereti tárgyú köteteken túl számba veszi a szépirodalmi, képzőművészeti, életrajzi kiadványokat, a politikai tárgyú és publicisztikai könyveket, pontosabban ezek megyei vonatkozásait. Azaz analitikus föltárást is nyújt a *Bényei Miklós* összeállította bibliográfia. Az anyaggyűjtés kiterjed a helyi kiadványokra és a helyi szerzők olyan munkáira is, amelyekben hajdú-bihari vonatkozások találhatók.

A bibliográfiai leírások némileg rövidítettek (cím, szerző vagy szerkesztő, kiadási adatok, terjedelem, ISBN vagy ISSN szám), de a leírók különös hangsúlyt fektetnek a kiadási adatok kiderítésére, pontos rögzítésére, ami jelentősen növeli, erősíti a bibliográfia helyismereti értékét. Nemkülönböztet fontos a sokszerzős művek, az antológiák, tanulmánykötetek, évkönyvek, intézményi értesítők analitikus föltárása, így a szerkesztő szó szerint kiemeli az írások sokaságából a hajdú-bihari vonatkozású publikációkat.

A kiadvány az aktuális *Bevezetésen és a Tartalomjegyzéken* kívül két fő részből áll: a *Címjegyzékből* és a *Mutatókból*. Az előbbi természetesen tematikus beosztású (*Általános munkák; Történelem; Néprajz; Vallás, egyházak; Politika, publicisztika; Gazdasági élet, környezetvédelem; Egészségügy, sport; Művelődés; Irodalom, nyelv; Hajdú-bihari kiadók könyvei*), ahol a fejezeteken és az alfejezeteken belül betűrendben sorakoznak a bibliográfiai tételek. A *Mutatók* négy részből állnak: szerzői, földrajzi, kiadói és tárgymutatóból.

A mindösszesen 894 tételes összeállítás megbízható áttekintést ad a helyismereti kutatások egy lehetséges forráscsoportjáról, a 2005. évben megjelent, nyomtatott formájú önálló kiadványokról. (A folyóiratokról nem.) Ezek sorában külön színfoltot jelentenek például az iskolai évkönyvek, az egyetemi természettudományi szakkiadványok vagy éppenséggel az irodalomtörténeti és hitéleti munkák. Bizonyára nem érdektelen rövid szemlét tartani a különböző témacsoportok és tudományterületek Hajdú-Biharra vonatkozó 2005. évi kiadványtermése fölött. A történelem produktuma 45 kiadvány, a néprajzé 6, a vallásé 19, a gazdaságé 38, míg a széles értelemben vett kultúráé (oktatás, tudományos élet, közművelődés, művészetek) 91 könyv, az irodalom- és nyelvtudományé (a szépirodalommal együtt) 84. Ebből a hevenyészett áttekintésből is kitetszik, hogy a helyismereti irodalom legnagyobb hányadát a humán tárgyú kötetek alkotják. A *Hajdú-bihari kiadók könyvei* című fejezetben a kiadók nevének alfabetikus sorrendjében sorakoznak a kötetek. Talán nem érdektelen adat, hogy 2005-ben Hajdú-Bihar megyében a magán-, illetve a szerzői kiadásokon kívül 52 szervezet, alapítvány, intézmény, cég és hivatásos kiadó összesen 592 önálló kiadványt bocsátott közre. Köztük olyan ismert és produktív kiadók találhatók, mint az Aquila, a Csokonai, a Gold Book, a Graph-Art Stúdió, a Hajja & Fiai, a Kossuth Egyetemi Kiadó vagy a Pedellus Tankönyvkiadó. A „bibliográfia lelke”, négy részes mutató apparátusa gyors és pontos visszakeresést tesz lehetővé, akár a szerzők, akár a földrajzi egységek, a kiadók, a tárgyak és tudományterületek felől közelít a használó a bibliográfia anyagához.

A *Helyismereti művek. Hajdú-Bihar megye 2005* című bibliográfiai összeállítás egyszerű szerkezetű, könnyen áttekinthető, több irányú keresést lehetővé tevő, azaz jól tájékoztató kiadvány, amely nélkülözhetetlen lesz azok számára, akik a megye múltja és jelene iránt érdeklődnek. Egyben megtestesíti azt a tiszteletre méltó szellemi hagyományfolytonosságot, amelyre oly nagy szükség van e gyorsan változó, dinamikusan átalakuló világban. (MLM)

(Helyismereti művek. Hajdú-Bihar megye 2005. Összeállította Bényei Miklós. Debrecen, 2006. Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár, 138 p.)

FELHÍVÁS MÚZEUMI KÖNYVTÁRAKNAK

2006. november 14-én a Budapesti Történeti Múzeum Könyvtára, az Iparművészeti Múzeum Könyvtára, a Magyar Nemzeti Múzeum Központi Könyvtára, a Móra Ferenc Múzeum Könyvtára, a Néprajzi Múzeum Könyvtára, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Könyvtára és a Szépművészeti Múzeum Könyvtára együttműködési kör (szervezet) létrehozását határozta el.

Céljaink:

1. A Virtuális Múzeumi Könyvtár (VMK) létrehozatala.
Az együttműködéssel lehetőséget kapnánk arra, hogy több százezres dokumentumállományaink adatai, majd a szerzői jog előírásai szerint megjeleníthető teljes szövegű dokumentumaink is nyilvánosak lehessenek, biztosítva ezzel az egyenlő esélyek elvének betartását. A leendő VMK alapítói, illetve későbbiek során bármikor csatlakozó múzeumi könyvtárak – megtartván nem nyilvános vagy nyilvános tevékenységi körüket – eleget tudnának tenni az Európai Unió és a Magyar Köztársaság Kormánya szándékának, elvárásának is, amelyet 2005-ben kötött megállapodásban rögzítettek.
2. Az egységes érdekképviselő mint önálló szervezet vagy egy másik szervezet részeként működne, a forma még nem eldöntött. Speciális könyvtárszakmai helyzetünkből adódóan a figyelmet fel szeretnénk hívni arra, hogy a múzeumi könyvtárak mint szakkönyvtárak léteznek, jelentős megőrzendő tudáskincsel rendelkeznek, amelyet a köz számára ismertté kívánunk tenni.
3. A közzétételhez elengedhetetlen az egységes színvonalú, az állományokat együtt kezelni képes hardver és szoftver felület. Az egyenetlenségek kiküszöböléséhez megfelelő anyagi háttér biztosítására van szükség. Ennek érdekében szeretnénk az Oktatási és Kulturális Minisztérium Közgűjteményi Főosztály, a Nemzeti Kulturális Alap, az Országos Tudományos Kutatási Alap pályázati támogatását kérni, amelyeknél az egységes szervezeti fellépés nyomatékosítaná az elképzeléseinket, érveinket, hivatkozván a '80-as évek felsőoktatás-, a '90-es évek közkönyvtárak informatikafejlesztési pályázataira is.
4. A VMK szolgáltatások megjelenésének és színvonalának egységessége.
Az együttműködés létrejötte, a nyilvánosság és az egyenlő esélyek biztosítása, a közös képviselő lehetőséget adna erre is.

Várjuk a múzeumi könyvtárak csatlakozását!

Információ és jelentkezés:

Magyar Nemzeti Múzeum Központi Könyvtára

Sárközy Gabriella főosztályvezető-helyettes

Telefon: 06-1-338-2122/306;

E-mail: sarkozy.gabriella@hnm.hu

3K
3K 3K 3K
3K 3K